

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט מינהלי ממשלה - אתיקה
תאריך: כ"א טבת התשנ"ח, 19 ינואר 1998 עדכון: אוגוסט 2005 מרץ 2013 מאי 2015 מספר הנחיה: 1.1706	שימוש בנייר רשמי ובסמל המדינה למטרה פוליטית-מפלגתית

שימוש בנייר רשמי ובסמל המדינה או מוסד ציבורי שלא לצורך מילוי תפקיד

רשמי

1. חוק הגנת סמלים, התשל"ה - 1974 (להלן - החוק) קובע הוראות לעניין הגנה על סמלים ודגלים של המדינה ורשויות ציבוריות, לרבות רשויות מקומיות, ובמסגרת זו נקבעו איסורים פליליים והגבלות לעניין שימוש בסמל או בדגל המדינה.

2. תכלית ההגנה על הדגל והסמל הקבועה בחוק היא בראש ובראשונה למנוע ולאסור שימוש בעל אופי מסחרי (סעיף 4 לחוק), וכן למנוע הטעיית הציבור, כאילו המשתמש פועל מטעם המדינה או רשות מרשויותיה או רשות מקומית, ולמנוע שימוש בדגל או בסמל באופן שיש בו כדי לפגוע בתקנת הציבור או ברגשותיו (סעיף 5).

3. בדומה, אין מקום לשימוש בסמל המדינה במכתב הנשלח מטעם שר, ויש בו לכאורה בקשה להעברת כספים לגוף מסוים. שימוש בסמל המדינה לנושא זה עשוי לבוא בגדר האיסורים הקובעים בחוק, ולמצער, הוא שימוש שאינו ראוי. בנוסף, מכתב שיש בו בקשה לתרומה עלול להוות לכאורה פעולה בניגוד לאיסור החל על שרים לסייע בגיוס תרומות ובמבצעי התרמה.

4. החוק לא נועד להסדיר את דרכי השימוש בסמל המדינה או בדגלה או בסמלה של רשות מקומית על-ידי אורגנים רשמיים של גופים אלה. אין בחוק תשובה לשאלה, האם ראוי לבעל תפקיד לעשות שימוש בנייר מכתבים הנושא את סמל המדינה או הרשות המקומית למטרות ציבוריות, שאינן בגדר תפקידיו הרשמיים.

5. דומה, שיהיה זה מרחיק לכת ולא מציאותי לקבוע, כי איש ציבור אינו רשאי לעשות שימוש בתארו לכל צורך ציבורי זולת לצורך מילוי תפקידו הרשמי. בדרך-כלל, אין למנוע מנושא תפקיד ציבורי, כגון שר או ראש עיר, מלהשתמש בתארו זה בפעילותו הציבוריות הכללית, להבדיל משימוש בתארו למטרה מסחרית או לתועלת אישית-פרטית. זהו כרטיס הביקור הציבורי שלו ועמו הוא בא אל הציבור, גם אל בוחריו.

עם זאת, יש להימנע ממצב בו השימוש בסמל המדינה ובנייר מכתבים של משרד ממשלתי מטעה את הציבור לחשוב כי מדובר בפנייה רשמית הנעשית במסגרת תפקידו הביצועי של נבחר הציבור. הבחנה זו בין פעילותו של נבחר הציבור במסגרת תפקידו ובין פעילותו הפוליטית,

מתחייבת נוכח עקרונות היסוד בשיטתנו הדורשים מנבחר ציבור לפעול, במסגרת תפקידו, לטובת הציבור כולו (ראו הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מספר 1.1704. בעניין זה ראו גם את הוראות סעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 הקובע איסור על שימוש, בקשר עם תעמולת בחירות, בנכסים מוחשיים או בלתי מוחשיים, כדוגמת סמל הרשות, של גופים ציבוריים שונים). בנוסף מתחייבת אבחנה זו על מנת למנוע מראית עין שלפיה נבחר הציבור עושה שימוש במשאבי ציבור לקידום ענייניו האישיים.

6. מבחינה מעשית משמעות הדברים היא, כי איש ציבור אינו רשאי לעשות שימוש בסמל המוסד ובנייר המכתבים של המוסד לפעילות ציבורית שאינה נעשית במסגרת תפקידו. שימוש מעין זה יכול להטעות, כאמור, את הציבור. עם זאת, יובהר כי אין כל מניעה שנבחר ציבור יעשה שימוש בתארו לכל צורך ציבורי.

7. כך למשל, איש ציבור רשאי לעשות שימוש בתארו בנותנו חוות דעת על כישוריו של אדם המוכר לו אישית בעבר או בהווה. עם זאת, כדי שלא לעורר מראית עין של פנייה מטעם הממשלה או מטעם משרדו כאשר הפנייה אינה כזאת, חוות דעת כאמור לא תכלול המלצה מפורשת למינויו של אדם לתפקיד או לבחירה בו, במכרז או בהליך מכרזי ברשות ציבורית הפועלת על פי דין, לרבות חברה ממשלתית, ולא תינתן לגבי מינוי במשרד שבו מכהן איש ציבור. מובן כי אין בדברים אלה בכדי לגרוע מסמכותו של איש ציבור, החבר בגוף בוחר או ממנה, לחוות דעתו על כישוריו של אדם בעניינו הוא עוסק, או במענה לפנייתו של גוף בוחר או ממליץ על מינויו של אדם.

8. האמור חל גם על שרים וסגני שרים, שהינם חברי כנסת, ואשר מבקשים לפנות לציבור בוחריהם תוך שימוש בתקציב "הקשר לבחור" המוקצה להם על-ידי הכנסת. במקרה זה יכול השר או סגן השר לעשות שימוש בתארו, וזאת על גבי נייר מכתבים רשמי של הכנסת, להבדיל כאמור משימוש בסמל, בשם או בנייר המכתבים של משרדו.